

izhaja ob 4. zjutraj.
Stane mesečno Din 25.—, za mo-
zemstvo Din 40.— neobvezno.
Oglas po tarifu.
Uredništvo:
Ljubljana, Kraljeva ulica št. 5/L
Telefon št. 2072 in 2804, ponoči tudi
št. 2034.
Rokopisi se ne vračajo.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravišče: Ljubljana, Prešernova
ulica št. 54. — Telefon št. 2036.

Ispraviteljski oddelki: Ljubljana, Prešer-
nova ulica št. 4. — Telefon št. 2498

Podružnici: Maribor, Aleksandrova
št. 13 — Celje, Aleksandrova cesta

Račun pri poštnem čeku, z avdu: Ljub-
ljana št. 11.842 — Praha čisto 78.180.
Wien, Nr. 105.341.

Pred popolnim preokretom v notranji politiki

**Izredno važni dogodki v Beogradu. — Enoten nastop SDS in
HSS v popolnem soglasju z g. Davidovićem. — Do preloma z
današnjo situacijo pride povodom volitve definitivnega skup-
ščinskega predsedstva**

Beograd, 4. oktobra, p. Pozornost po-
litičnih krogov je bila danes obrnjena
zlasti na klub SDS, v katerem so se
vršili važni dogodki. Vse kaže, da stoji-
mo na pragu popolnega preokreta v po-
litični situaciji, mnogo bolj dalekosežne-
ga, kakor se je še včeraj pričakovalo.
Razvoj je krenil danes v pravcu prave
sanacije današnjih neurejenih političnih,
gospodarskih in socialnih prilik. Ta ne-
nadni in radikalni preokret, o katerem
pričajo zlasti današnji senzacionalni se-
stanki med voditelji vseh demokratičnih
strank in skupin, je tudi povzročil, da
pogajanja med SDS in DS iz taktičnih
razlogov danes še niso dovedla do for-
malne fuzije obeh strank, ker je to vra-
šanje v organični zvezi s snujočim se
velikim blokom demokracije. O današ-
njem sestanku uradnih delegatov DS
in SDS je bil izdan kratek komuniké, ki
ugotavlja, da je vprašanje ujedinenja
zrelo in da o tem niso potrebna več ni-
kaka obširna pogajanja.

Ponovni današnji razgovori med gg.
Pribičevićem in Radićem na eni strani
in med gg. Davidovićem in Radićem na
drugi strani in končno dolgotrajna ve-
černa konferenca med gg. Pribičevićem
in Davidovićem kažejo smer, v katero
se razvijajo dogodki.

G. Vukičević čuti vso težino položaja.
Razumljivo je zato, da skuša izriniti
vlada vsa sredstva, da bi na eni strani
zmanjšala pomen današnjih dogodkov,
na drugi strani pa preprečila razvoj, ki
je v teku. Poslužuje se najrazličnejših
intrig in se celo ne brani grobih sred-
stev, da to veliko delo pokvari. Tako
se je danes zopet mnogo govorilo, da
ima g. Vukičević že pooblastilo za raz-

pust Narodne skupščine ter da je dobil
zase, odnosno radikalno stranko volilni
mandat, če mu Narodna skupščina ne
bo hotela dati večine. Naravno je, da se
teh groženj nikdo ne boji, ker je na prvi
pogled jasno, da so prazne in neizved-
ljive.

Kako delikaten je položaj, je razvid-
no že iz tega, da je prišla vlada danes
skoraj v krizo na vprašanje začasnega
skupščinskega predsedstva, četudi to
vprašanje nima večjega političnega po-
mena. Ker smatrajo demokrati, da po-
ložaj še ni zrel za prelom, so pristali
na to, da bo začasni predsednik radi-
kal, odklonil pa so, da bi se na kakr-
šenkoli način vezali pri izvolitvi stal-
nega skupščinskega predsedstva. SDS
in HSS bosta postavili skupno kandida-
turo v osebi dr. Šibenika. S tem aran-
žmanom je označena glavna smernica te-
ga, ker se je danes dogajalo. Na drugi
strani pa bo skupna kandidatura HSS
in SDS na jutrišnji seji Narodne skup-
ščine dokaz, da je med tema dvema
strankama sporazum že dosežen.

Za resnost položaja govori tudi to,
da so se nocoj razširile v političnih
krogih verzije, da se vrne jutri kralj
iz Topole v Beograd. Današnji razgo-
vori med SDS in DS, med uradnimi
delegati obeh strank, med gg. Pribiče-
vićem in Davidovićem, Pribičevićem in
Radićem ter Davidovićem in Radićem,
so se vršili v zelo intimnem in prija-
teljskem duhu, kar dokazuje, da je med
temi tremi strankami popolnoma eno-
tano naziranje glede vseh aktualnih
problemov in da so smernice bodoče po-
litike v glavnih obrisih že podane.

Zarota centrumašev in pašičevcev proti g. Vukičeviću

**Njegova izvolitev za predsednika radikalnega kluba je samo
začasna. — Do odločilnega konflikta bo prišlo povodom vol-
itve definitivnega skupščinskega predsednika. — Dr. Ninčić se
pripravlja, da prevzame Vukičevićevo dedščino**

Beograd, 4. oktobra, p. Včerajšnja izvolit-
ev g. Vukičevića za predsednika radikal-
nega kluba je izzvala v političnih krogih
obširne komentarje. Značilno je, da se
splošno sodi, da je ta izvolitev le začasna
in da bo razvoj dogodkov v najkrajšem
času prislil g. Vukičevića, da to važno mesto
odloži, ako noče, da s svojo trmoglavostjo
spravi radikalno stranko v najtežjo krizo.

Današnja »Reč« prinaša o tej zadevi za-
nimive informacije. Med drugim piše: »Že
pred včerajšnjo sejo radikalnega kluba je
bilo znano, da bo izvoljen za predsednika
kluba g. Vukičević. Zato se je to zgodilo
včeraj brez večjih pretresljajev. Zatrjuje
pa se, da obstoja sporazum med radikal-
skim centrom in pašičevci, ki imajo v
klubu skupno 80 poslancev, da vržejo g.
Vukičevića kot predsednika kluba že ob
priliki volitve definitivnega predsednika Na-
rodne skupščine. Kakor znano, forsira
g. Vukičević za predsednika Narodne skup-
ščine g. Ninka Perića, centrumaši in pašič-
evci pa nameravajo kandidirati s svoje
strani g. Nikolo Uzunovića in so prepričani,
da bo pri tem vprašanju ostal g. Vukičević
v radikalnem klubu v manjšini. S tem bo
moralno prisiljen, da poda ostavko ne le
kot predsednik radikalnega kluba, marveč
tudi kot predsednik vlade. Imenuje se že
celo naslednik v predsedništvu radikalnega
kluba in sicer dr. Ninčić, ki se je mudil pred
par dnevi v Topoli in bo baje jutri ali po-
jutrišnjem ponovno odpotoval tja, da in-

formira krono o razmerah v radikalnem
klubu. Po načrtu centrumašev in pašičevcev
bi ostal dr. Ninko Perić predsednik Narod-
ne skupščine le začasno, dokler ne bo iz-
vedena verifikacija mandata.

Informacije »Reč« o nesigurnosti g. Vu-
kičevića v radikalnem klubu potrjuje tudi
današnja »Politika«, ki obširno poroča o
včerajšnjih konferencah pred otvoritvijo se-
je radikalnega kluba. Po informacijah »Po-
litike« je tudi Aca Stanojević odločno na-
stopil proti Vukičevićevi kandidaturi in je
še tik pred sejo poskušal, da pregovori g.
Vukičevića, da opusti to svojo namero. G.
Stanojević je sicer tudi po volitvah nade-
ljal svojo akcijo za pomirjenje radikalne
stranke, vendar pa je ta njegova akcija
ostala popolnoma brezuspešna. Vladajoča
nasprotnost se niso niti najmanj zmanjšali.
Zato je sedaj tudi g. Stanojević zelo neza-
dovoljen z delovanjem g. Vukičevića in je
odločno proti temu, da bi ostal g. Vukiče-
vić predsednik radikalnega kluba. Iz nje-
gove okolice se zatrjuje, da je prelom
med posrednimi skupinami v radikalni stranki ne-
izbežen, če bo g. Vukičević res ostal pre-
sednik kluba.

G. Vukičević se tega svojega nesigurne-
ga položaja očividno tudi sam zaveda, kar
odseva iz vsega njegovega ekspozja na
včerajšnji seji radikalnega kluba. Previdno
se je izognil vseh onih problemov in vpra-
šanj, ki bi mogli sprožiti debato o delova-
nju vlade.

Trgovinski minister o stanovanjskem problemu

Sarajevo, 4. oktobra, n. Vaš dopisnik
se je obrnil na ministra trgovine in in-
dustrije dr. Mehmeda Spaha z vprašanjem,
kako se nameravajo urediti stanovanjske
prilike v naši državi. Minister dr. Spaho
se je skliceval na zadnje izjave ministra
za socialno politiko ter za svojo osebo
izjavil, da on ni za podaljšanje sedanjega
stanovanjskega zakona. Je pa za nekako
prehodno stanje, v katerem naj bi se z
zakonom zaščitili mali stanovanjski na-
jemniki ter stanovanjske prilike tako ure-
dile, da bi se najmanjše maksimirale po
položaju in velikosti hiš. O stanovanjskem
vprašanju bo razpravljali ministrski svet
na eni bodočih sej in bo skušal najti kom-
promis med obojestranskimi interesi.

Tudi frankovci kapitulirajo

Zagreb, 4. oktobra, n. Danes so imeli
frankovci sestanke, na katerem so se po-
svetovali, ali naj odide njihov, v Zagrebu
izvoljeni narodni poslanec dr. Ante Pav-
lič v Beograd ali ne. Večina je sklenila,
naj dr. Pavlič gre v Narodno skupščino.
Frankovci so zadnja stranka, ki so vztra-
jali doslej na abstinenca napram Beogradu.

Francoski glas o Rothermereovi akciji

Pariz, 4. oktobra, d. V »Journalu de De-
bats« objavljeno Gouvain ostro ofenzivno
lorda Rothermerea proti Českoslovaški ter
meni, da je ta akcija dosegla popolnoma
nasprotni uspeh, kakor je bilo namerava-
no. Povzročila je združenje vseh patrijot-
skih elementov prebivalstva, ki z ogorče-
njem odklanja povratek madžarskega jar-
ma. Če tudi lord Rothermere nima v tej
akciji osebnih koristi, pač pa je podlegel
vplivu gotovih interesiranih madžarskih in
angleških krogov. Gouvain opozarja nato
na afero talbotske električne centrale, za
katere gradnjo je gotova angleška finan-
na skupina dovolila 75 milijonov zlatih
kron.

Za kaj vse potujejo komisije

Zagreb, 4. oktobra, n. Beograjski listi
poročajo o nekih malverzacijah pri poštni
direkciji v Zagrebu in trde, da je prišla
zadevo preiskovat posebna komisija po-
stnega ministrstva iz Beograda. Poštni direk-
tor pa je danes izjavil, da je komisija po-
stnega ministrstva imela le nalogo, ugotoviti
formalna navodla pri postopanju glede
nabave materiala za avtomatsko telefon-
sko centralo v Zagrebu.

Blok demokracije faktično že obstoja

**Gg. Pribičević in Radić sta pooblastila g. Davidovića, da na-
stopa v Narodni skupščini v imenu njenih klubov. — Radićev-
ski komuniké o važnosti včerajšnjih političnih dogodkov**

Beograd, 4. oktobra, p. Po nalogu g. Ra-
dića je podal nocoj tajnik kluba HSS g.
Rude Bačinić novinarjem daljšo izjavo o
današnjih razgovorih in sestankih g. Ra-
dića z gg. Pribičevićem in Davidovićem.
V svoji izjavi je uvodoma naglasil, da dobiva
politični položaj vedno bolj vidno in strogo
opredeljeno obsežje. Dejstvo je, da so vse
važnejše stranke, ki so po svojem progra-
mu in delu demokratične in ki so pod pri-
stiskom oblasti bile v volilni borbi prega-
njane s strani vlade in so postale žrtve vo-
lilnih falzifikatorjev, da vse te stranke ču-
tijo potrebo, da se strnejo v enotno fronto
za uspešen boj proti reakciji, ki opasno
dviga glavo. Današnji razgovori g. Radića
z gg. Pribičevićem in Davidovićem so le
izraz te skupne volje. Prepričani smo in
po današnjih razgovorih lahko to z mirno
vestjo trdimo, da je Parlamentarna unija
demokracije ali demokratski blok, kakor se
že to naziva, faktično že ustvarjena. G.
Davidović lahko vsak čas nastopi ne samo
v imenu večine tega skupnega kluba, mar-
več v imenu celokupne parlamentarne ve-
čine, ki ji pripadamo tudi mi. Ta večina je
homogena po svoji sestavi na temelju usta-
ve, na temelju sestave države in je popol-
noma v duhu narodne potrebe. V sedanjem
trenotku je dalekosežna važnost, da je vsak
član te parlamentarne celine globoko uver-

jen, da je z izvolitvijo za narodnega po-
slanca prevzel nalogo, da gleda pred vsem
na potrebo naroda, ker ga narod ni izvolil
za to, da dobi brezplačno karto in dnevnice,
marveč da se predvsem zanima za to, da
dobi izstradan in obubožan narod kruha,
pravice in red, da se izboljša državna upra-
va, razširi občinska in oblastna samoupra-
va. V tem duhu so bili prožeti tudi današ-
nji razgovori z gg. Pribičevićem in Davido-
vićem. Mi radikalne parlamentarne večine
nismo niti omenjali. Z ljudmi, ki so krivi
volilnih nasilstev, ne more biti sodelovanja,
pač pa si želimo sodelovanja z boljšimi
elementi v radikalni stranki. Ako pride do
tega, bo postala Parlamentarna unija prava
parlamentarna koncentracija. »Niti v enem
političnem ali taktičnem vprašanju med na-
mi ni razlike, marveč popolno soglasje. Na-
glasiti moramo,« je zaključil svoj govor g.
Bačinić, »da je g. Davidović dobil 1 od g.
Radića in od g. Pribičevića tudi formalno
pooblastilo, da se odslej lahko smatra kot
naš skupni predstavnik, kot predsednik pa-
rlamentarne večine in ujedinjene demokra-
cije. Na izvršitev tekom današnjega dne
doseženega sporazuma in zastavljenih ciljev
je treba počakati le še par dni. Vse je na
najboljši poti. Hvala Bogu i narodu! Zivel
kralj!«

Senzacionalne politične konference

**Ponovni sestanki med gg. Davidovićem, Pribičevićem in Radi-
ćem. — Prvo srečanje dveh dolgoletnih nasprotnikov. — Vo-
ditelji demokracije so izredno zadovoljni z včerajšnjimi do-
godki**

Beograd, 4. oktobra, p. Kakor je bilo
pričakovati, je vzbudil dohod Stjepana
Radića v Beograd veliko pozornost.
Največjo politično in novinarsko sen-
zacijo pa je tvoril njegov sestanek s
šefom SDS Svetozarjem Pribičevićem.
Razumljivo je, da posvečajo temu do-
godku vsi politični krogi največjo po-
zornost in mu pripisujejo ogromno važ-
nost.

Stjepan Radić je dospel z jutranjim
brzovlakom in se je s kolodvora podal
tako v radićevski klub, kjer se je se-
stal s svojim emisarijem dr. Drlićem.
Po kratkem razgovoru z g. Radićem
je odšel g. Drlićev v poslanski klub
SDS in posetil g. Pribičevića ter se z
njim dogovoril glede sestanka z g. Ra-
dićem. Kmalu po poldeseti uri je nato
g. Radić sam prišel v klub SDS. Po-
zdrav med obema politikoma in do-
včerašnjima nasprotnikoma je bil nad-
vse prišrčen. Gosp. Radić je stopil raz-
širjen rok k g. Pribičeviću, mu prožil
roko in ga pozdravil z besedami: »Do-
ber dan, Svetozar! Što radiš?« Gosp.
Pribičević mu je krepko stisnil prože-
no desnico, ga prijel za ramo in ga
ogovoril: »A kako ti, Stepane?« Nato
sta sedla k mizi, ostali poslanci pa so
se umaknili, tako da sta ostala sama.

Razgovor med gg. Pribičevićem in
Radićem je trajal do 11.15, nakar se
je g. Radić zopet prišrčen poslovil. Od-
hajajoč iz kluba je izjavil novinarjem,
ki so v velikem številu oblegali poslanski
klub, in ga obsuli z vprašanji: »To
je šele uvertura, opero boste slišali po-
zneje. Sestala sva se kot stara prijate-
lja in nova sodelavca. Za velike stvari
je treba časa in prevdarka.«

Na vprašanje novinarjev, ali obstoja
take bistvene razlike v taktiki med
njim in g. Pribičevićem, je g. Radić od-
vrgel: »Tu ni nikakih razlik, med nami
vlada popolno soglasje.« G. Pribičević
pa je o tem sestanku izjavil vašemu
dopisniku, da sta z g. Radićem raz-
pravljala o skupnem delovanju v Na-
rodni skupščini.

G. Stjepan Radić se je takoj nato po-
dal v demokratski klub in se sestel tam
z g. Davidovićem. Sestanek je trajal nad eno
uro. Odhajajoč iz kluba, je g. Radić izjavil
novinarjem: »Vse gre dobro in povoljno.
G. Davidović je naš skupni predstavnik. Če
bi bili radikalni pametni, bi ga morali tudi
oni že davno izbrati za svojega predse-
dnika. Razume se, da vlada med nami po-
polno soglasje. Jaz sem g. Davidovića po-
ročal o težkočah in bremenih, ki tarejo na-
rodo. Radikali se za take stvari sploh ne
brigajo.«

V prvih popoldanskih urah je g. Radić
posetil tudi predsednika zemljoradniškega
kluba g. Vaso Lazarića ter se tudi z njim
dalje časa razgovarjal. Skupno z dr. Drli-
ćem se je sestel nato še s predsednikom
nemškega kluba poslancem dr. Kraftom, ka-
terega je baje opozoril, naj se nikar ne za-
naša preveč na g. Vukičevića, kojega ure
so že štete.

Ob 5. popoldne je g. Pribičević vrnil g.
Radića obisk v radićevskem klubu. Ta se-
stanek je trajal nad eno uro. Odhajajoč je
izjavil g. Pribičević novinarjem, da je z ozl-
rom na jutrišnji sestanek Narodne skupšči-
ne potrebno, da se sestane tudi opozicija
in da se sporazume o svojem postopanju.
Na vprašanje novinarjev, ali sta razprav-

ljala tudi o demokratskem bloku, je g. Pri-
bičević odvrnil: »To je povsem naravno in
se ta akcija razvija v najboljši harmoniji.«
V nadaljnjem razgovoru je g. Pribičević po-
trdil tudi prejšnjo izjavo g. Radića, da bo
g. Davidović skupno predsednik demokra-
tskega kluba, naglašajoč, da je to popolno-
ma v redu, ker je popolnoma naravno, da
je faktični nosilec položaja obenem tudi re-
prezentant.

Kako opravičujejo fašisti zatiranje našega naroda v Italiji

Bologna, 4. oktobra, l. Tukajšnji dnev-
nik »Il Resto del Carlino« objavlja v svoji
današnji številki uvodnik pod naslovom
»Slovanski iredentizem in fašistični reali-
zmi«, v katerem razpravlja o fašistični po-
litiki napram narodni manjšini v Julijski
Krajin.

List piše uvodoma, da je nastop fašizma
proti slovanskim narodnim manjšinam lo-
gičen in naravno posledica realne politi-
ke, ki jo je uvedla fašistična vlada. »Ta
proces — nadaljuje list — se lahko vrši
naravnim putem, lahko se ga pa tudi po-
speši, kakor se je to zgodilo v zadnjem
času, zlasti po izostali odobritvi nettunskih
konvencij, ko je italofobska kampanja, ki
sta jo vodila »Jutro« in »Glasilo dr. Korošca«
našla svoj odmev med raznimi slovanski-
mi kulturnimi in sportskimi društvi v Ju-
lijski Krajini. Ta kampanja je dala urad-
nemu glasilu fašistične stranke v Julijski
Krajin povod, da je zahtevalo od vlade,
naj prične postopati z vso strogostjo proti
omenjenim društvom. Vlada mora vztra-
jati na začetni poti, predvsem pa mora
preprečiti, da bi otroci slovanskih staršev
obiskovali zasebne slovanske šole ter da
bi nato nadaljevali srednje in visoke šole
v Ljubljani in Zagrebu, ki sta nevarni
ognjišči slovanskega iredentizma. Skrbeti
bo treba dalje, da se ustanovi veliko števi-
lo otroških vrtcev, v katere bodo morali
pošiljati svoje otroke slovanski starši. Na
ta način bo asimilacija najprej dosežena
in bo s tem odstranjena največja ovira za
sporazum med Italijo in Jugoslavijo. Mor-
da bo po tem tudi dr. Wilfan, ki ne bo
imel nikogar več zastopati na kongresih
narodnih manjšin, spoznal vzgled svojih
adriških kolegov in zaprosil za mesto po-
slanca v beograjski skupščini, kjer bo la-
hko z večjo vlogo nadaljeval raznarodoval-
no delo, ki ga je pričel Svetozar Pribiče-
vić.«

S konference angleške delavske stranke

London, 4. oktobra, (lo.) Konferenca de-
lavske stranke v Blackpoole je sprejela
resolucijo, v kateri ostro obsoja zakonski
načrt glede delavskih organizacij in po-
zivlja delavsko stranko, da nastopi proti
temu zakonskemu načrtu ob prvi priliki.

Fašisti se boje slovenskega petja

Trst, 4. oktobra, o. Prefekt je z odlo-
kom z dne 20. septembra razpustil pev-
sko društvo »Ilirija« pri Sv. Jakobu v
Trstu, ki je bilo ustanovljeno pred 22.
leti. Društveno premoženje je oblast
včeraj zaplenila. Prefekt utemeljuje svoj
odlok z navedbo, da društvo ni delovalo
v skladu z društvenimi pravili. Slično
motivacijo je bilo včeraj razpuščeno tu-
di pevsko društvo »Kolo« v Trstu.

Preprečen vpad komitašev v Grčijo

Atene, 4. oktobra, (be.) Grške čete so
preprečile s streljanjem pohod bolgarskih
komitašev na grško ozemlje.

Čsl.-nemška trgovinska pogajanja

Berlin, 4. oktobra, (be.) Nemško-češko-
slovaška trgovinska pogajanja se bližajo k
uspešnemu zaključku in bodo končana naj
brže koncem tedna. Nato se bodo dele-
gati obeh držav na mednarodno trgovinsko
konferenco v Ženevi.

Iz življenja in sveta

Smrt švedskega fizika Arrheniusa

Iz Stockholma prihaja poročilo, da je tamkaj umrl po kratkem bolovanju 68-letni svetovno znani učenjak, profesor fizike in častni doktor mnogih evropskih univerz Svante Arrhenius.

Arrhenius je bil učenjak svetovnega slovesa, za katerega se je imel v prvi vrsti zahvaliti svoji teoriji o elektrolitični disociaciji. Rodil se je Arrhenius 1. 1859. v Wikju poleg Upsale. Njegov oče je bil inženjer. Sin se je posvetil študiju kemije in je promoviral 1. 1884. Takoj je bil imenovan za docenta fizikalne kemije. Stockholmska akademija znanosti mu je podelila stipendijo, ki mu je pomagala do velikega potovanja po svetu, s katerim si je Arrhenius razširil duševno obzorje. Štiri leta je deloval v laboratorijih slovitega profesorja Viljama Oswalda v Rigi, pozneje pa je študiral kemijo v Lipskem, v Würzburgu in v Amsterdamu. Po petih letih odsotnosti se je vrnil 1. 1891. nazaj na Švedsko ter je bil imenovan za profesorja fizike na univerzi v Stockholmu.

Arrhenius je takoj začel razvijati veliko delovanje. Že njegovo promocijsko delo «Sur la Conductibilité galvanique des électrolytes» (O prevodnosti elektrolitov) je vzbudilo splošno pozornost. Leta 1887, torej leto dni po svojem odhodu v inozemstvo, je Arrhenius svojo disertacijo izpolnil ter je položil temelje za svojo teorijo elektrolitne disociacije, ki pravi, da razpadajo soli, kisline in baze v vodni raztopini več ali manj v ione. Potem je raziskoval pline, ki jih povzročajo plameni, vpliv svetlobnih žarkov in električnih prebojev na prehod električnega toka skozi razredčeni zrak kakor tudi vpliv solne svetlobe na električne pojave v ozračju. Mnogo študija je posvetil delovanju strupov in protistrupov ter se je končno posvetil velikemu vprašanju, iz česa je sestavljen kosmos. Zelo znana je njegova teorija o svetlobnem pritisku, ki pravi, da utegeje mikroskopična drobna telesa, ki imajo največ 0,00016 mm premera, če so pod pritiskom svetlobnih žarkov, premagati zemeljsko privlačnost in se lahko oddaljijo od zemlje v vseмир. Ta telesa pronikajo s solničnimi žarki ven v prostor vseмира in dopuščajo možnost izmenjavanja organskega življenja med posameznimi sistemi svetov. Zaključna Arrheniusova teorija se glasi, da je celo vseмир polno življenjskih klic. Svoje tozadevno nazorje je razložil v knjigi «Vseмир in časovja». Ta knjiga, ki je dobila v popularni izdaji naslov «Kako nastajajo svetovi», je nesla Arrheniusovo ime v najširše ljudske plasti. Kljub temu, da je veliki fizik obdelaval težke probleme, jih je razložil tako poljudno, da se je z njegovimi izsledki oplojil ves svet.

Arrhenius je bil tudi odlični filozof in se je bavil z vprašanjem virov energije. Razpravljal je ponovno o problemu, kaj bo potem, ko poidejo na našem planetu zaloge premoga, in kaj bo storilo človeštvo, ko bodo izčrpani vsi petrolejski vrelci. V skladu s temi vprašanji se je Arrhenius mnogo bavil z vplivom meseca na električno stanje naše zemlje, pretresal je vzrok polarne svetlobe in je odprl kemijo, biologijo in medicini nova izhodišča. Leta 1903. je bil Arrhenius nagrajen z Nobelovo nagrado, ki mu je omogočila, da se popolno posveti svoji znanosti.

Na predvečer svetovne vojne

Prof. dr. Singer, urednik nekdanjega dunajskega lista «Zeit», objavljaj v nemških dnevnikih odlomke svojih zapisov iz dobe pred izbruhom svetovne vojne. Njegove beležbe so v marsičem zanimive, ker potekajo izpod peresa moža, ki je imel direktne stike z najmerodajnejšimi osebnostmi, ki so vodile Avstrijo in Nemčijo. Dr. Singer pripoveduje med drugim:

28. marca 1914. se je pripeljal cesar Viljem s svojo jahto iz Benetk v Miramar pri Trstu. Sestel se je tamkaj z avstrijskim prestolonaslednikom Francem Ferdinandom in z njegovo ženo Zofijo Hohenberško. Na lunch je bil povabljen tudi tržaški namestnik princ Hohenlohe. Ko se je princ pojavil na terasi miramarskega gradu, ga je Viljem takoj napadel: «Konrad, s tvojo italijansko politiko pa si ustrelil strašnega kozla!» Hohenlohe se je proti temu očitku zavaroval na vljuden, toda zelo odločen način. Povdarjal je, da se ne sme Italiji preveč zaupati, ker njenemu povdaranju prijateljstva ni mogoče verjeti. Med Viljemom in tržaškim namestnikom je prišlo do precej hudih divergenc. Viljem je bil namreč prepričan, da bo Italija, če pride do vojne med centralnimi državami in drugimi evropskimi silami, v najslabšem slučaju ostala nevtralna, mogoče pa celo posegla v vojno na strani Avstrije in Nemčije. Hohenlohe mu je pojasnil, da stoji stvari nekoliko drugače. Izjavil je, da bo Italija porabila prvo priliko, da napade svoje zaveznike. Po tem pojasnilu je bil Viljem očitno razsrjen. Prekinil je vsak pogovor s tržaškim namestnikom in je bil celo pri slovesu silno redkobeseden.

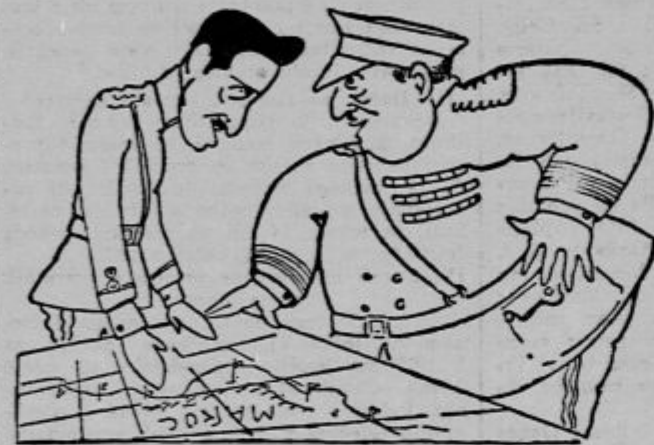
Ko se je Viljem odpeljal iz Miramara, je govoril Hohenlohe s prestolonaslednikom in ta se mu je zahvalil za njegovo odločnost. Povedal je princu, da se cesar Viljem čimdalje bolj vdaja mislim o vojni in da skuša v svojo vojaško na-

črte zaplesti tudi Avstrijo. Po verziji, ki jo omenja prof. Singer, je bil Viljem prepričan, da mora vsprico napetosti med državami priti do vojaškega konflikta.

Franc Ferdinand in Zofija se baje nista strinjala s predlogi in z nazeri nemškega cesarja. Franc Ferdinand je omenjal zlasti brodovje Angležev, njihovo zalogo živil in vojni in industrijski material. Ko mu je naštel vse svoje razloge, je Viljem odvrnil: «Boš že videl. Poslal ti bom enkrat v obisk Tirpitz. On ti bo že dopovedal, da ne bo 14 dni po vojni napovedi nikjer več nobene angleške ladje. Jaz in Tirpitz prideva v Konopište. Razglasilo se bo, da sva prišla ogledovat tvoje znane rože. In takrat te bo admiral že prepričal o vsem potrebnem.»

potrebnem.

V svojih nadaljnjih izjavah pripoveduje znani publicist o razmerju med Avstrijo in Srbijo, nad katero so hoteli poslati z Dunaja kazensko ekspedicijo, o Japonski, v katero je imel Viljem popolno zaupanje, in o Rusiji. Na Dunaju so imeli o zapletenosti nastajajočega konflikta zelo čudne nazore in so računali, da bodo imeli od vseh evropskih držav poleg Srbije opraviti samo z Rusijo. Cesar Franc Jožef pa se je čutil po vojni napovedi tako pomajenega, da je kar tiščal v generale, ki so vodili armado. Ta verzija je torej v očitnem nasprotju z navedbami v spominih Konrada Hötendorfa, ki je popisal dan izbruh svetovne vojne kot črni dan usode za Franca Jožefa.

Primo de Rivera vzbuja kralju Alfonso poželjenje po Tangeru

Znano je, da Španija na tihem še vedno goji želje po Tangerju. V zvezi s tem utegne biti sestanek med Primom de Rivero in Chamberlainom, o katerem smo pred dnevi poročali.

Česalka cesarice Elizabete

Arhivi habsburškega dvora na Dunaju so tako polni najraznovrstnejšega gradiva, da bodo imeli zgodovinarji ž njim posla še dolge decenije. Dunajski dvor je, kakor znano, vodil o vsakem svojem članu natančno evidenco. Vsak dvorjanik je bil vohun in ovaduh, ki je ustvarjal takšno atmosfero, ki je pač prijala tedanjim mogotcem. Vplivnejši člani dvora so imeli na široko razpleteno omrežje vohunov vsepovsod in značilno je, da je cesar Franc Jožef imel svojo ženo Elizabeto pod stalnim detektivskim nadzorom.

Elizabeta je bila čudaško bitje. Ljudi ni marala in njeno okolico je tvoril prav ožek krog izvoljenih. Razen telesnega zdravnika prof. dr. Widerhofera in švedskega maserja, neke madžarske družabnice in grškega čitalca dr. Christomanosa ni videla cesarica Elizabeta nikogar rada v svoji bližini. Samo kadar je šla na potovanje, je vzela za spremljevalca barona Warsberga, ki je veljal za dobrega poznavalca grškega sveta.

Bila pa je oseba, ki je spremljala Elizabeto na vseh njenih potih in ki je ostala njena stalna spremljevalka. To je bila cesaričina česalka Fani Angererjeva. Splošno je znano, kakšne komedije je ugajala Elizabeta s svojimi lasmi. Nosila je dolge kite, ki so bile spletene kakor krona na njeni glavi. Angererjeva je morala urediti to frizuro vsak dan in ko se je udeleževala kot spletna, se je razgovarjala z Elizabeto o vseh dogodkih na dvoru in izven dvora. Ta ženska je postala prva cesaričina zaupnica in je dosegla pri Elizabeti vse, kar je hotela.

Kadar je bila cesarica odsotna z Dunaja, je Angererjeva skrbela za njene sobane. Elizabeta je namreč imela čudno navado, da se je bala spati v sobi, ki je bila delj časa neobljubena. Seveda je cesarica frizerko dobro plačevala za storjene usluge. Ko se je Angererjeva zaljubila in je potožila Elizabeti, da se ne more moštiti zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev, je Elizabeta takoj ukrenila, da je bil ženini njene spletne imenovan za dvornega tajnika, s čimer je bila možitev Angererjeve docela zagotovljena.

Franc Jožef, ki je stalno nadzoroval svojo ženo po tajnih policistih, ni nič kaj rad gledal protekcije, ki jo je Elizabeta razvijala v svojem najožjem krogu. Ko se je Angererjeva omožila, je sprejela avstrijska vladarica njo in njenega moža takoj po poroki v svojih sobanah. Dala jima je veliko podporo in ko je

Angererjeva postala mati, se je nenehoma brzojavno javljala njenemu možu ter ga je prosila, naj ji stalno poroča o zdravstvenem stanju njene česalke.

Pozneje je posegel mož cesaričine spletne tudi aktivno v dvorne spletke. Postal je zelo poraben v dvornih intrigah in je večkrat zahteval velike usluge, ki so bile seveda vselej izpolnjene. Angererjeva pa je v poznejših letih posegala celo v diplomatske odnose med Rimom in Dunajem ter je imela tudi lepe uspehe.

Leta 1895. sta bila Elizabetina frizerka in njen mož upokojena. Mož cesaričine česalke je bil ob penzioniranju imenovan za dvornega svetnika, dobil je plemstvo in Leopoldov red, njegova žena pa zlati križec s krono za svoje usluge.

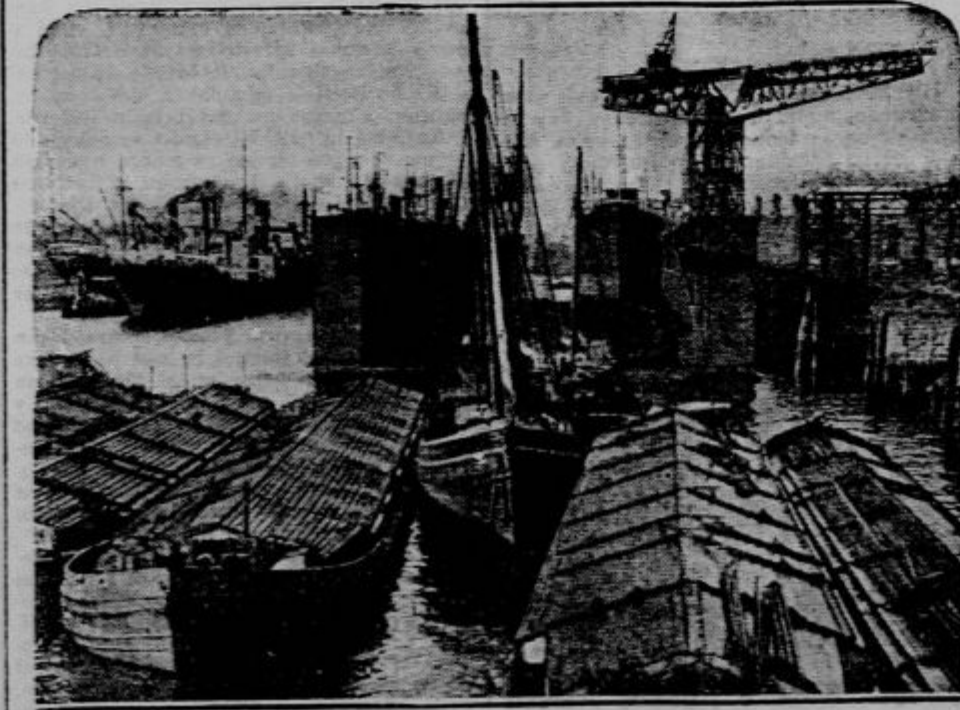
Davisov pokal,

ki so si ga priborili Francozi, je bila zadnja habsburška carinarnica, češ da je treba plačati zanj uvozno carino (pokal je namreč iz masivnega srebra). Šele ko je intervenirala vlada, so se birokratski cariniki uklonili in danes je pokal že izložen v Parizu, kjer vzbuja splošno občudovanje.

Letalčeva nevesta

Nedavno se je vršila v Benetkah znamenita letalska tekma za Schneiderjev pokal. Tekme so se udeležili trije Angleži in trije Italijani katere so pustili Angleži daleč zadaj. Zmagal je angleški poročnik Webster.

Angleški listi sedaj popisujejo, kako se je zmagovalc vrnil domov. Ko se je vračal z letalom, je pričakovala triumfalna posebna delegacija angleškega ministrstva za vojaška letala. Bili so navzoči zastopniki vlade in kakih 2000 ljudi. Med gosti je bila tudi miss Denid Darnleyeva. Websterjeva zaročenka. Medtem ko so stali oficijelni zastopniki strumno na svojih mestih, je miss Darnleyeva igrala srce v prsih. Bila je v sedmih nebesih. Poleg nje je sedela nje-

Hamburg

Eden izmed basenov velikega hamburškega pristanišča.

na bodoča tašča, ki je trepetala za življenje svojega sina. Webster se je namreč prikazal na nebu in je izvajal opasne akrobatske vaje. Ko je prišel nekoliko bliže k tlem, je priredil svoji nevesti nepričakovano presenečenje. Od časa do časa je spustil na zemljo pisemce z gorečim traktom iz papirja. Vsako tako pismo je simboliziralo poljub, kar je miss Darnleyeva zvedela šele pozneje, ko je Webster izstopil iz aeroplana. Vsa srečna je mlada dama to stvar povedala angleškemu novinarjem, ki so dogodek zabeležili v svojih listih. Webster in Darnleyeva se poročita koncem oktobra.

Skrivnostna drama na odprtem morju

Pariški «Matin» poroča iz Librevilla v ekvatorialnem pasu Afrike o zagonetnih dogodkih na neki francoski tovarni ladji. Ladja je vozila baš v Pointe Noire in na njenem krovu so se odigravale grozne stvari.

Prve dni meseca septembra je ladja zapustila francosko pristanišče Le Havre. Ko je že imela za seboj lepo pot, je nenadoma umrl prvi strojevodja. Nihče ne ve, kaj je bil vzrok njegove smrti. Posadka je ovila mrljica po mornariški navadi v ponjavo, obremenila improvizirano rakev s svincom ter jo spustila v morje. Ladja je plula naprej. Čez nekoliko dni se je pojavila na poveljniškem mostiču prvi častnik z revolverjem v roki. Napel je petelina, ga nameril na kapitana ter ga brez besede ustrelil. Telefgrafist, ki je hotel poveljniku na pomoč, je postal žrtev prvega častnika. Nato se je častnik vrgel s krova v morje, kjer so ga požrli valovi. Ladja, ki je bila brez prvega mašinista, brez kapitana, prvega častnika in telefgrafista, se je zatekla v prvo pristanišče, kjer se je razvedelo za skrivnostne dogodke, o katerih sedaj obširno razpravljajo francoski listi.

Radio

Izveček iz večernih programov

DUNAJ (517 m 7 kw), LONDON (Davenport 1604 m 25 kw), PRAGA (348 m 5 kw), STUTTGART 379 m 42 kw), FRANKFURT (428 m 4 kw), BRNO (441 m 3 kw), RIM (450 m 12 kw), LANGENBERG (468 m 25 kw), VARŠAVA (1111 m 8 kw), MOSSKVA (1450 m 15 kw).

Četrtek, 6. oktobra.

DUNAJ 20.05: Sudermannova proslava. — 1. «Zgodbe iz vzhodne Pruske»; čitanje. — 2. «Teja». Drama v 1. dejanju. LONDON 20.15: Haydnove klavirske sonate. 22.35: Prenos boksmatcha med Baldwinom in Smithom, iz Albert Halla v Londonu.

PRAGA 19.30: Simfonični koncert. — 1. Bach: Suita v D-duru, št. 3. — 2. Mendelssohn: Barholdy: «Sen kresne noče», uvertura nočno in scherzo. — 3. Honneger: Poletni pastorele. — 4. Jiráček: Prva simfonija v D-molu. Prenos iz Smetanove dvorane v Pragi. FRANKFURT 20.15: Skladbe Rihard Straussa. — 1. Tri pesmi. — 2. Klavirska sonata v H-molu, op. 5. — 3. Tri pesmi. BRNO 19.30: Prenos simfoničnega koncerta iz Prage.

RIM 20.40: Orkestralni koncert. LANGENBERG 20: Joh Strauss: «Cigan baron». BERLIN 18.30: Tehnični napredek v gradnji avtomobilov. (Predavanje). 20.10: Kálmán: «Knežinja čardaš». Opereta v 3 dejanjih. VARŠAVA 20.30: Večerni koncert. MOSKVA 19.50: Auber: «Fra Diavolo». Opera v 2 dejanjih. (Prenos iz eksperimentalnega teatra v Moskvi).

Petek, 7. oktobra.

DUNAJ 20.30: Poljudni orkestralni koncert. — 1. Wiedemann: Grenadinska korčnica. — 2. Joh. Strauss: «Noč v Benetkah»; uvertura. — 3. Komzak: Valček. — 4. Eysler: Pesmi iz opere «Zlata mojstrovka». — 5. Puccini: «La Bohème»; fantazija. — Bayer: Valček. — 7. Reesen: Det ar Blues. — 8. Haupt: Lahko noč. — 9. Borchert: fokstrot. — 10. Fall: fokstrot. LONDON 20.15: Izvajanje Haydnovih klavirskih sonat. 21. Koncert. — 1. Bach: a) Toccata v F-duru za orkester; b) «Tretji brandenburški koncert v C-duru. — 2. Spev iz 21. kantate in iz 31. kantate, za sopran. — 3. Bach-Wood: Suita št. 6. 4. Beethoven: Deveta simfonija.

PRAGA 21: Mešan večer. STUTTGART 20: Prenos koncerta iz Frankfurta. FRANKFURT 20: Koncert. — 1. Bach: Suita v D-molu. — 2. Mozart: Violinski koncert v G-duru. — 3. Hindemith: Violinski koncert. — 4. R. Strauss: Tili Eulenspiegel.

BRNO 19: Koncert. — 1. Čajkovskij: «Hamlet»; uvertura. — 2. Rubinstein: Baltska suita. — 3. Musorgskij: «Boris Godunov». — 4. Glazunov: Ruski karneval. — 5. Čajkovskij: Klešče za orehe. RIM 20.40: Odlomki iz Kálmánove opere «Knežinja čardaš».

LANGENBERG 20.15: Koncert pevskega zbora kubanskih kozakov s sodelovanjem orkestra. BERLIN 19.30: Politika kot znanost in umetnost. Državnik in diplomat. (Predavanje). 20.30: Norveški večer. — 1. E. Alnaes: Simfonija v D-duru, op. 43. — 2. A. Klemm: Dežela lotosovega sveta; simfonična pesnitev. — 3. Voss: Prithiof; simfonična pesnitev v 2 slikah. — 4. Halvorsen: Prva norveška rapsodija.

VARŠAVA 20.15: Prenos simfoničnega koncerta iz varšavske filharmonije. MOSKVA 20: Program za narodne manjšine. 20: Koncert glasbe narodnih manjšin.

Humor v oglaših

Neki zdravnik v Montrealu je otvoril svojo prakso. Sprva je seveda imel malo pacientov, zato je dal natisniti v največjem montrealnem listu ta-le oglaš: «Ne obupajte, dokler niste poslali po mene.»

V nekem drugem ameriškem listu je trgovec s suhim mesom objavil ta-le inserat: «Ker imam dobre rodbinske zveze, morem postreči z najboljšimi svinjami.»

Neka verska sekta pa je pozivala svoje vernike k cerkvenim cerimonijam tako-le: «Služba božja se prične v nedeljo ob 9. Naslov pridige: »Poberite se, prokleti, v večni ogenj! Vstop prost.»

Svojevrstno reklamo si je tudi privoščil oni ameriški list, ki je natisnil pod naslovno glavo: «Cilj našega lista je — domače ognjišče!»

General in pismonoša

V pariški «Opinion» čitamo:

Zadnjič so srečali generala Gourauda v družbi zakonskega para. Mož, zastaven in krepak korenjak, je bil praznično oblečen in je stopal s palčico v roki, in njegova žena, malce neokretna, je tudi imela na sebi ne sicer elegantno in dragoceno, zato pa čedno meščansko obleko.

Nekemu novinarju se je generalovo spremstvo zdelo nekam nenavadno in je sklenil pozvedeti, odkod izvira to poznanstvo. Dognal je, da prihaja možak vsako leto s svojo ženo v Pariz in da je na stanju pri generalu Gouraudu. Njegov poklic? Pismonoša v provinci neke na severu...

Reporter je pozvedoval dalje. Povedali so mu, da je bil general Gouraud v boju pri Dardanelah nevarno ranjen in da ga je rešil hrabri pismonoša. General je ohranil svojemu rešitelju hvaležnost in le-ta prihaja od takrat vsako leto v Pariz, da preživi pri odličnem prijatelju svoj dopust.

Sobota, 8. oktobra.

DUNAJ 18.30: Koncert komor. glasbe skladatelja W. Grossa.

LONDON 20.15: Haydnove klavirske sonate.

21.30: Koncert. 1. Beethoven: «Leonora»; uvertura št. 3. — 2. Vskakanje in nabožne zamorske pesmi. (Poje zbor).

PRAGA 19: Kálmán: Grofica Marica. Opereta v 3 dejanjih.

STUTTGART 20.15: Komorna glasba. — 1. Haydn: Godalni kvartet, op. 76, št. 2, v G-molu. — 2. Mozart: Godalni kvartet v D-duru.

FRANKFURT 20.5: F. Molnar: «Lilom». Drama v 3 dejanjih.

BRNO 19: Koncert. — 1. Suppé: Uvertura. — 2. Fucik: Lacarpolette, valček. — 3. Leopold: Fantazija iz Dvojakovih skladb. — 4. Švedski narodni plesi. — 5. Lindsey: Sulajka; intermezzo. — 6. Offenbach: «Blaubart». Sledi koncert italijanskih pesmi.

21: Koncert. — 1. Novak: Sonata eroica. — 2. Vypalek: Pesmi. — 3. Jiráček: Notturmo. — 4. Petrzalka: Štiri kompozicije. — 5. J. Křická: Pesmi.

RIM 20.40: Prenos iz gledališča.

LANGENBERG 18.30: Letošnja jesenska in zimska moda. (Predavanje).

20.15: Zabaven večer.

BERLIN 20.30: «Sahara». Potovanje v akustičnih slikah, zgodbo S. Brinnlerja.

VARŠAVA 20.30: Večerni koncert lahke glasbe.

MOSKVA 20.30: Poljudni koncert orkestra in solistov.

Radio

(Osnovni pojmi iz radiotehnike.)

Spisal prof. Leopold Andreev

Za Srbi in Hrvatji smo dobili tudi Sloveni domačo knjigo o radiu. Imenovana Andreeva knjiga je razdeljena na tri poglavja. Prvi dve obsegata splošne nauke o elektriki nihanju in valovanju, kateri služijo kot znanstveni temelji za tretje poglavje o specialni radiotehniki. Teoretičen del knjige ni pust in dolgočasen, tudi ni morda zasnovan šablonski po srednješkolskih fizikah, ampak ga prepleta več prakt. uporab, tu srje opisanih, tam le na kratko omenjenih. Tako se čitatelj po kratki borbi s teorijo prijetno naslaja ob praktičnih izumih. Povsod najdejo ostro očrtane pojme in jasno izražene misli o vseh, semkaj spadajočih zakonitostih. Elektriske pojave dosegajo motri iz stališča unitarizirane elektronske teorije: elektriki je atomistična, dasi se neobgledu etru di ne more izogniti. Posebno skrbno je obdelan Ohmov zakon v 2 fazah za istosmerni tok v teoretskem delu, za izmenični tok pa že v praktičnem delu radiotehnike.

V specialnem delu radiotehnike nas pisatelj seznanja z delovanjem oddajne postaje, nato s sprejemom na detektor ter zaključuje z opisom univerzalnega aparata ali duše cele radiotehnike, z elektronom, ali ali kakor se sam izraža: z elektronsko cevko. Kot dodatek pa je knjiži prideljen najnovejši pregled oddajnih postaj v Evropi in azijski Rusiji ter stvarno kazalo, kar uporabo knjige izdatno dviga.

V stvarnem oziru pač knjiži ne gre očitati ničesar, ker je pisatelj uporabljal le najboljše vire. Posebno se odlikuje knjiža po izredno lepih in točnih slikah, skoro vsako stran diči ena. Enako kakor slike bodo tudi mnogobrojni in praktični računski zgledi vrednosti knjige povečali. Kljub temu, da je moral pisatelj glede terminologije v mnogih ozirih ledino orati, je vendar njegov jezik lep in jedrnat.

Tako pa romaj, lepa knjiža med naše izobražence, da jim na podlagi korenitega znanja odgrne »čar mistične romantike«, ki običajno spremlja radio! Radioamaterji, posezite po njej, ker vam je temeljita fizikalna izobrazba predpogoj za uspešno delo! Vaše vrste se bodo kmalu pomnožile, kakor hitro bo domžalska postaja dograjena in »Radio« vam kaže vstopil v tako stanočo. Posebno pa še priporočam knjižo dijakom višjih razredov srednjih šol, ker jim bo izborna služila kot pomožna knjiža v fiziki. Pa tudi učiteljem fizike lahko Andreev »Radio« nadomesti nabavo kake tuje knjiže te vrste. Simon Dolar.

Izveček iz večernih programov.

